

CECILLA.

Franciásan írta a nevét: *Cécil*enek; ezt az enyhe honvágyat mindvégig megőrizte Napnyugat után — még a Napkelet címlapján is.

Csak egy évtizeddel ezelőtt — egyetlenegy könyvén — cserélte fel a lány és bizalmas *Cécile*t a komoly és ünnepélyes *Cecília*ra: amikor *Assisi szent Ferenc kis virágait* nyújtotta át a magyar olvasónak.

A mi körünkben, a Napkelet dolgozótársai közt élte át életének ezt a «*Cecilia*-korszakát». Lehetetlen volt meg nem érezni rajta szent szolgálatának áhítatát, szívének szaporább verését, lelkének melegebb áradását, egész valójában a megvesztegető bájú olasz kódex szeráfi szellemének fuvalmát. Kipirult és izgatott lett, ha az Amaretto-kézirat szövegkérdéseiről esett szó, ha azt vitatta, hogy azokhoz semmiféle neoprimitív érdeklődés vagy széplélek-gurmandéria közel nem férközhetik, csak egy megoldás lehetséges: behelyezkedni az eredetinek alázatos természetességébe. Ő, aki minden *szertői* hivatkozástól olyan finom tapintattal tartózkodott, itt *fordítói* becsúgyát nem rejtette véka alá; méltányolta elődeinek munkáját, de magasabbra tört: a hűségen túl a költőiségre, a *Fioretti* rejtettebb, benső összhangból sarjadó hangzásritmusának éreztetésére, a tartalmi szépségen és izességén túl a mondatok éteri lebegésének megmentésére.

— Ennek a középkori olasz népkönyvnek méltó magyarját adni — vallotta — majdnem akkora felelősséggel jár, mint magának a Szentírásnak fordítása.

S ott, az egyetemutcai kávéház különszobájában úgy hangzottak mélyről feltörő igéi, mintha egy dóm oldalkápolnájában beszélt volna a hívők gyülekezetéhez . . .

* * *

A Napkelet olvasóinak nem kell sok szót vesztegetnem e «*Cecilia*-korszak» *eredménye* felől: a magyar *Fioretti* kincsévé lett könyvtárunknak, kincsévé a keresztény magyar értelmiségnek. Nyelvünkön is a legtisztább lelki boldogság hírnökévé, abban az értelemben, ahogy a fiatal Prohászka Ottokár írta a Poverello di Cristóról: «Ha boldogságról van szó, a statisztika néma, de ha megeredne egyszer e részben is a szava, kíváncsi volnék megtudni, vajjon a szövőgép hozott-e több boldogságot a földre vagy Assisi szent Ferenc, kinek nyomaiban az emberek érezték, hogy a virágok edesebben illatoznak, a madarak kedvesebben énekelnek, a nap fényesebben süt s a csillagok sejtelmesebben ragyognak.»

Ha a *Kis virágok* átültetésének időszakára emlékezem, örökké látni fogom a csillag sejtelmes fényét «*Cecilia*» homlokán . . .

Rédey Tivadar.

TORMAY CECILE — AZ IRÓTESTVÉR.

Tizenkét esztendei ismeretség távlatából sokféle alakban lép elem. Minden megnyilatkozási formáját méltatják. Írások és beszédek hirdetik az író, a szervező s hazájáért a genfi életáldozatot bemutató nagyasszony géniejét. Ne vesszen hát ködbe az az alakja sem, amelyben az én életembe belépett, — amiben bizonyára sok író társam életkormányát is kezébe fogta.

Első regényem vezetett el hozzá. Erdélyből jöttem. Kis, magyar faluból,

ahol már idegen parancsolt. Először léptem át a trianoni határt, — először kellett találkoznom babérmagányos íróval.

Nem társadalmi formák okoztak gondot, hanem lelkiek. A Régi ház minden szépsége bennem visszhangzott. Az Emberek a kövek között új gondolatokat ébresztett a tudatomban. A Viaszfigurák minden olvasása nagyobb magasságot nyitott meg előttem. S a Bujdosó könyv agyontépett, titkon tovább adogatott lapjai nekünk is megsugták már a magyarság lélekváltozását, amit elhallgattak a cenzurázott újságok.

Mielőtt Tormay Cecilet láthattam volna, velem haladó könyveinek nagysága eltörpített. Megsemmisítő egyéniséget vártam. Nem csodálkoztam volna, ha trónteremben fogad.

S a Kőfaragó-utcai régi bútorok között antik óra leheletfinom zengése jött elém. Ellágyított az ismerős köszöntés. Nem tudtam, otthon vagyok-e, vagy talán az Ulwing-gyerekek muzsikáló egerei futkároznak a meggyészín-huzatú székek között? Számlálni kezdtem az ütések. Mikor tizenegyig értem, mögöttem megszólalt egy dallamos hang. Mély volt, mint az együttérzés és lágy, mint egy simogatás.

Erős kéz nyúlt elém. Az üdvözlés nem nekem szólt. Erdélynek adott ajándék volt. Mégis úgy éreztem : ennél szívesebben nem fogadhatott volna.

Elfelejtettem, hogy regényem ügyében kell tárgyalnom. Elsikkadt tudatomban, hogy kölcsönként pénzzel jöttem Budapestre s ezzel is súlyosítottam családom helyzetét. Mögöttem maradt minden írói töprengés, minden egyéni gond. Megbűvölt az a mélységes megértés, amellyel az ócska gerendával elválasztott trianoni határokon túl élő magyarságról beszélt a muzsikáló hang.

Csengettek az ajtón. Szakadatlanul berregett a telefon. Nem törődtem vele. Még akkor nem is álmodhattam, hány ember és hány intézmény formál jogot Tormay Cecile minden percére. Ültem és hallgattam. Regényemről szó sem esett. Pedig láttam, hogy ott van, a brokáttal leterített fiókosasztalon.

Sokszor elmondta későbbben, mennyire meghatotta, hogy olyan gyermekien adtam kezébe írásom sorsát. Ha azt mondta volna, rossz, — szó nélkül vittem volna el.

Nem így történt. Egyszerre csak rátette erős kezét a kéziratra. S én azonnal tudtam : birtokába vette. Mintha távoli világból jöttek volna, úgy hallgattam szavait :

— Ebben a könyvben minden eddigi érzésed benne van. Istenem, mennyi mondanivaló hömpölyög egy ilyen írásban ! Egyetlen kezdő író sem tudja, mennyivel többet mond, aki keveset mond. Én sem tudtam . . .

Lágy volt a hangja. Messzenézett, mintha a saját első írásában lapozgatna. Pedig akkor már az én ideges betűimre nyitott. Magam is alig tudtam olvasni a kusza sorokat. De ő mondatról mondatra haladt. Mondatról mondatra tanítgatott, hol lenne több a kevesebb. Jelzőt csak egyet tűrt meg, — a legjellemzőbbet kellett kiválasztanom. A mondatokat lerövidítette. Egyetlen szó átírását sem kívánta. De húzni sokat kellett. S érezni kezdtem, milyen más lett így az írás. Erősebb lett. Többetmondó.

Három oldalon haladtunk végig. A muzsikáló egerek most csak egyszer, röviden cincogtak fel a szomszédszobában . . . Feleszméltem. Teljes két órát töltöttem már itt

Menni akartam. Ösztönösen éreztem, hogy mennem kellene. Nem tudtam, hogy éppen akkor, milyen szüksége volt magának minden percére. S akkor még egyszer rátette kezét a kéziratra :

— Ma készen kell lenni. Holnap nyomdába adjuk. Itt kell megcsinálnod. Átadta helyét a fiókosasztal mellett. Szembe ült velem egy kis asztalhoz. Írások fölé hajolt.

Nem is próbáltam szabadkozni. Úgy éreztem: rendelkezhetik velem. S bár szólt a telefon és szakadatlanul jöttek a látogatók, én maradtam. Gépiesen bekaptam az elébem tett ebédet. Tormay Cecile sem mozdult kis asztalától. Evés közben is iratokat tanulmányozott, jegyeztetett, aláírt.

A csendes utcára ráborult a homály. Asztalilámpa hintett már fényt kettőnk munkájára. Szavak nem estek. De a hálaérzés megindult szívemből és körülfonta a másik asztalnál dolgozó hallgatag asszonyt. Tudtam, munkájával akar nyugalmat adni nekem.

Késő este adtam át a kéziratot. Októberi sáppadás terített fátyolt a szűk utcára. S mikor kiléptem, rádöbentem, hogy nem hagytam magam mögött köszönő szavakat. Csak fátyolos tekintetemet kínáltam a kékszemek elé.

Úgy éreztem, vissza kellene fordulnom. De aztán megértettem, hogy rendben van ez így. Nemcsak a diadalmas íróval, hanem a művészetben, tudásban, erőben és megpróbáltatásban fölébem nőtt írótestvérrel is találkoztam odabent.

Ő akarta, hogy ilyennek lássam.

Szentmihályiné Szabó Mária.

SOHASEM BESZÉLT MAGÁRÓL...

Alig néhányszor beszéltem Vele, de ahhoz elégszer, hogy az írói egyéniségnek legritkább értékeit felismerhessem benne: *sohasem magáról beszélt*. Más napokig, évekig magával hordja való vagy képzelt sikereinek önző fényét: az Ő arcán csak a nagy magányosok kemény vonásai ültek. Az emberek közt nem akart többnek látszani a magyar Űriasszonynál, kinek egyik ritka mintaképe volt. Polgári élete és írói pályája két külön világ; láhattuk sokféle hivatásban: mint művész elrejtette s csak műveiben tárta föl magát. Mily kevesen vannak ma ilyenek, férfírók is! Mily könnyen kifecsegnek az emberek minden tervet! Munkaközben világgá kürtölik, min dolgoznak, mi a céljuk vele s a sajtó, a közvélemény ügyesen értesítve-betanítva visszhangzik rá feleletül s mire a «szenzáció» megjelenik, rendszerint már csak halványult másolata önmagának, ereje legjava elpárolgott, feszültségét vesztette az előzményekben, a kommunikációkban, társadalmi, irodalmi vonatkozások mesterséges aktualitásaiban. Mily kevesen vannak tudósok, szépírók, akik *csak* alkotnak s a többit rábízák a közönségre, az időre, Akikben örökké nyugtalan a lelkiismeret, akik soha sincsenek magukkal megelégedve s inkább a dicsérő szóban kételkednek, mint a tétován kimondott elismerésben, mely mögött baráti tapintat esetleg az őszinte véleményt rejtegeti. *Tormay Cecile* e kevesek közül való volt. Pedig bizonyos, hogy minden emberi vágy, minden hódolat becsvágya mérhetetlenül virágzott benne is, hiszen annak, aki annyi kultúra nyelvén értett s az emberiség legelőkelőbb szellemeivel társalkodott, fokozottan szomjúhozniya kellett élet és művészet minden szépségét. Hogy így volt, művei tanuskodnak róla, melyekben — bármily korban játszanak is — mindig a nagy lelkek táplálékával, a Végtelennel, az Időtlenlenn találkozunk.

Én a minden hiúságon fölülemelkedő Alkotót tisztelem Benne, annyi kicsiség és kicsinyesség állandó láttán, büszkén és vigasztalásul, az *Íróra* gondolva, kinek oly kevés «küldöttje» van zsidvásári korunkban.

Vajthó László